

Edmund Husserl

FENOMENOLO [KA ARHEOLOGIJA

5

[76a, I]¹ Poizvedovanje pri naravi in iz narave kot vodilo. Fenomenološka arheologija, odkopavanje konstitutivnih zgradb, ki so skrite v svojih stavbnih členih, zgradb aperceptivnih | čutnih storitev, ki so pred nami izgotovljene kot izkustveni svet. Vpraševanje nazaj* in potem razkrivanje posameznih storitev, ki vzpostavljajo bitni smisel, do zadnjih, *archai*, da bi od le-teh navzgor spet lahko ustvarili v duhu samoumevno enotnost tako raznovrstno fundiranih bitnih veljavnosti** z njihovim relativno bivajočim. Kakor pri običajni arheologiji: rekonstrukcija, razumevanje v »cikcaku«.

Svet kot svet za nas – svet kot svet, kakor se nam kaže v univerzalnem izkustvu v svojem originalnem bitnem smislu, v svoji splošni ontološki strukturi – fundiranje v tem ontološkem izkustvenem smislu; narava kot ontološko jedro, svet in potem v njem narava kot tema poizvedovanja. Redukcija sveta in potem narave v univerzalnem, dejanskem in možnem izkustvu, našega izkustva na svet in naravo mojega lastnega univerzalnega izkustva in od tukaj mojega vsakokratnega posameznega dejanskega in možnega izkustva: v toku moje ima-

¹ Konec maja 1932.

* *das Zurückfragen*

** *Seinsgeltungen*

nentne časovnosti, v kateri nastopa moje izkustvo vsakokrat kot »doživljaj« – vprašanje po ontološkem kot tistem povsem začasem in posameznem izkustvu, končno posamezno izkustvo kot percepcija in apercipcija v enem. Pristno izkušanje in njegov horizont.

Vsako končno posamezno izkustvo ima kot svoje pristno izkušanje spet naravno jedro, ki začasno univerzalno izkustvo reducira na svoj lastni pristni perceptivni obstoj – zaznavno polje. To univerzalno začasno izkustvo zajema posamezno stvarno izkustvo (vključno s skupinskim izkustvom tja do celotne skupine zaznavnega polja). Ontološko gledano je neko konkretno realno, neka stvar iz sveta; reducirano kaže stran stvari kot svoje specifično pristno izkustveno jedro.

[76b] Časovni tok primordialnega življenja kot tok mundanih apercipcij, v tem tok stranskih načinov danosti stvari vsakokratnega zaznavnega polja. Strani [so] v tem strani s svojim horizontom, strani-od. Stranska veljava v zajemajoči jo | horizontni veljavi, kontinuirano zaznavanje tekočih sintetičnih prehodov od ene stranske danosti do druge, vendar v nadaljevanju izpolnjujoč horizontno intenco. Horizont, to, kar je menjeno o strani* in s čimer je to stran-od, izstopa sam, izpolnjujoč »menjenje«; torej študij te sinteze, s katero se gradi zaznava iz zaznave in se ločene zaznave (ponovno predočene) z identifikacijo povezujejo v neko izkustvo – kako je tudi ta enotnost v svojem enotnostnem smislu »mnenje«, ki bi ga bilo potrebno razkriti, označiti, izpolniti s kontinuiteto možnih zaznav. A tukajšnje probleme [bom] najprej postavil nazaj ob [probleme] enotnosti doživljajske kontinuirane [zaznave].

Torej kot prvo: svet kot svet aktualne zaznave in zlasti narava, estetika gole zaznavne stvari, znotraj možne enotnosti zaznave. Kaj se lahko tukaj pokaže kot identično samo? Kot kaj je to obenem in nujno apercipirano? »Eksplikacija« znotraj zaznave kot vsaki zaznavi pripadajoča oblika spremembe, kot tudi vsaki apercipiji, eksplikacija pristno samo-kažočega se [*Explikation des eigentlich sich selbst Zeigenden*].² Ontološki momenti eksplikacije konkretne zaznave po njenem zaznavnem smislu (ontološkem smislu); torej v *res extensa* njeno ekstenzionalno bistvo in njena bit v prostoru, njeno vsakokratno mesto v prostoru in konkretno njena bit kot gibajoča se ali mirujoča. Ekstenzionalni

* was über die Seite hinausgemeint ist

² Ali je tukaj mesto teorije eksplikacije?

»kaj«, tisto v spremembah vztrajajoče. Stvar kot vztrajajoče v svojih spreminjanjih, ki ne zadevajo njenih premestitev v prostoru, torej njen ekstenzionalni »kaj«.

[77a, II] Deformacija: sprememba oblike, tista [sprememba] »geometrične« telesnosti in spremembe kvalifikacije te telesnosti. Tudi te spremembe [imajo] svoje ničelne primere. V enotnosti zaznave, neke možne zaznave istega, lahko nastopijo vse te spremembe in identiteta stvari je vztrajanje v teh spremembah kot tisto v njih | spreminjajoče se.³ V kontrastiranju teh možnih sprememb, tako da eksplicirajoč opazujemo eno in drugo smer spremembe, se pokaže utemeljitev: razsežna kvaliteta se lahko spremeni, ne da bi se spremenila oblika, vendar oblika (»razsežnost«) v svojem spreminjanju nujno spreminja kvalifikacijo, ki je le to, kar je, kot razsežno te razsežnosti itd. Trajanje in telesnost.

Telesnost ima neko površino in notranjost, in enako tudi kvalitativno; vendar oboje ni enako: notranjost se razgrinja v ploskvah. To postane kmalu pomenljivo. Vprašanje o tistih ontoloških momentih zaznavne stvari, ki jih lahko zaznamo na način prave percepcije, ki se, če jih sploh ne izkusimo, lahko pojavijo ob »strani« v možni kontinuiteti nadaljnjega zaznavanja kot zaznavanja istega v enotnosti same razširjene zaznave. Tukaj nas spreminjanje vrača k nespreminjanju. V apercepciji vztrajajoče stvari tiči kot ontološki bitni smisel to, da naj bi bila nepretrgano sosledje vsebin, ki ostaja v vsakem trenutku tistega ugledanega konkretnega trajanja bodisi kontinuirano enaka ali ne – stvar je nespremenjena ali pa se spreminja –, in če se spreminja, potem si lahko za vsebino slehernega trenutka spreminjanja zamislimo, [da] si ostaja enaka v vseh nadaljnjih trenutkih. K bistvu spreminjanja spada aperceptivno smisel, da je tako rekoč kontinuum trenutnega mirovanja.

[77b] V poizvedovanju: eksplikacija nespreminjanja je osnova [eksplikaciji] spreminjanja. Spreminjanje ima sekundarni način izkustva, zaznavo. Če se zdaj vprašamo, glede na | mejni primer, ki je tukaj pač temeljni, v [primeru] nekega prehodnega nespremenjenega zaznavnega objekta o dejansko percipiranem, spoznamo temeljno razločitev v tem: stvar apercipiramo kot takšno, ki ima

---

³ Še ena vrsta spremembe pripada vsaki zaznavni stvari, ki stoji v lastni liniji; razčlenitev in sestavitev, kolikor stvar razpade na stvari, ne vztraja, in vendar so bili njeni členi v njej že na način nedeljivosti in vztrajajo v identiteti po delitvi; vendar se na določen način spreminjajo, se preoblikujejo z izgubo ali pridobitvijo svoje samostojnosti.

mesto v prostoru. »Je« v prostoru. Toda kar tukaj dejansko spoznamo, je stvar v svoji kajstveni vsebini [*Wasgehalt*], in ne mesto. In če govorimo o izkustvu gibanja stvari, potem je jasno, da se to [dogaja] glede na odnos smisla spreminjanja do nespreminjanja, da je gibanje izkustvo v povsem drugem smislu kot pa deformacija, ali sprememba oblike, ali razkosanje.

Prevedel Jože Hrovat